

‘BARAKKEN-OORLOG’

reden, een *Blockältester* met de hoge hoed voorop. ‘Misschien was het een reactie op het hele kampleven’, zei Maliepaard later.¹ Stellig. Maar waar in de kampen in Duitsland zou zulk een reactie mogelijk zijn geweest? Daar was de dood geen spel, maar ernst.

*

Een strafmaatregel van Chmielewski's opvolger, *Lagerkommandant* Grünwald, heeft in januari '44 aan tien vrouwen het leven gekost. Wij bedoelen het gebeuren dat als ‘het bunkerdrama’ bekend geworden is.

Een vrouwelijke Duitse gevangene schreef begin januari '44 een brief aan de *Oberaufseherin* waarin zij deze verzocht, Grünwald er aan te herinneren dat hij haar (de Duitse gevangene) beloofd had, na te zullen gaan of zij in vrijheid gesteld kon worden; zij had zich in die brief negatief over sommige medegevangenen uitgelaten. De brief kwam ter kennis van een van die medegevangenen, Leonora Fernanda (‘Non’) Verstegen², en onder haar leiding werd de Duitse gevangene het slaapgedeelte van haar barak uitgewerkt – ze moest in het dagverblijf overnachten. De volgende dag slaagde de Duitse er in zich bij Grünwald persoonlijk te beklagen. Die zond haar naar haar barak terug. Daar werden haar door Non Verstegen bij wijze van straf haar vlechten afgeknipt. De Duitse gevangene zocht toen Grünwald opnieuw op – de *Lagerkommandant* liet nu Non Verstegen in de ‘bunker’ opsluiten maar stuurde de Duitse gevangene voor de tweede maal naar haar barak terug. Deze voelde zich daar ernstig bedreigd (ze had het er ook naar gemaakt!) – in de daarop volgende nacht kroop ze door het prikkeldraad teneinde zich bij een bewakings-SS'er aan te melden. De bewakings-SS'er loste twee waarschuwingsschoten, de Duitse gevangene liep door en werd door het derde schot dodelijk getroffen.

De volgende dag besloten de vrouwen in de betrokken barak dat zij, teneinde Non Verstegen vrij te krijgen, gezamenlijk de schuld voor het gebeurde op zich zouden nemen. Er werd een stuk opgesteld waarin stond dat zij als groep gehandeld hadden, en daaronder kwamen de kampnummers te staan van negen-en-tachtig vrouwen. Grünwald beschouwde dat stuk als munitie en gaf op suggestie van zijn adjudant, *SS-Obersturmführer* Hermann

¹ A.v., p. 22. ² Deze was in december '42 wegens illegaal werk gearresteerd en in augustus '43 in het *Frauenlager* van Vught opgesloten.